

UiT

**NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET**

Mellom by og bygd – Sted og stedsidentitet i endring

Kongsberg

1.06.2017

Torill Nyseth,

Professor, UiT, Norges Arktiske Universitet

Når kategoriene ikke lenger passer; *sted forstått som*:

- Fysisk, bygningsstruktur, lokalisert, geografi
- Noe stabilt, varig, bestandig
- Tydelig identitet; eks industristedet, det nord-norske fiskeværer, den hvite sørlandsbyen, bygdebyen.....

Stedskategorier i fritt fall:

Ikke engang et fiskevær er

Hva det var;

Nyksund, Myre, Bleik

Hva er driverne i dagens stedstransformasjon

- Globalisering
- Den nye mobiliteten
- Avindustrialisering
- Urbanisering
- Opplevelsesindustrien og besøksnæringenes vekst
- Økt konkurranse mellom byer og regioner; viktig å posisjonere seg for å tiltrekke seg kapital, kunnskap og interessante prosjekter- viktigere å skape attraktive steder
- Krav til større **sensitivitet** overfor nye livsformer og hvilke kvaliteter ved et sted ulike befolkningsgrupper verdsetter
- Grønn omstilling

Noen
steder
fremstår
som
statiske:

Sjøgata i Mosjøen: Gjenopp-stått fra slum til byens smykke

Og hva med alle de andre
stedstypene?

Hva med: forstedet, sovebyen,
drabantbyen, feriestedet,
destinasjonen, hyttebyen,
ikke-stedet, det tomme
stedet, det fraflytta stedet, det
utflytende stedet, bygder uten
sentrum. Hva med de
anonyme stedene som ikke
gjør så mye av seg?

Hva slags steder er dette? Og
passer de inn i hva vi forstår
med sted?

Passer dagens flerkulturelle,
avindustrialiserte og ikke
minst mobile virkelighet inn
her? Fortjener ikke også disse
stedene oppmerksomhet?

Flerstedlig identitet og valgt tilhørighet

- **Flerstedlig** identitet/tilknytning: Vi opparbeider tilknytning til flere steder; stedet vi vokste opp, stedet der man har sin hovedbolig, til leiligheten i Syden, til hytta på fjellet, Vi pendler mellom flere slike tilknytningspunkter

- **Valgt tilhørighet**/Elective belonging: Vi velger i større grad hvilke steder vi knytter oss til og ikke knytter oss til – ikke nødvendigvis arvelig, eller en følge av lang botid

Hva forstår vi med sted?

Tradisjonell oppfatning:

- statisk, stabilt
- Lukket
- Faste grenser
- En identitet
- Homogent
- «Røtter»
- Lokalisert, romlig form

Nyere stedsforståelsen:

- Dynamisk, alltid i endring, prosess
- Åpent
- Flytende/grenseløst
- Flere identiteter
- Heterogent
- «Føtter»
- Nettverk til verden

Hvordan forstår vi sted?

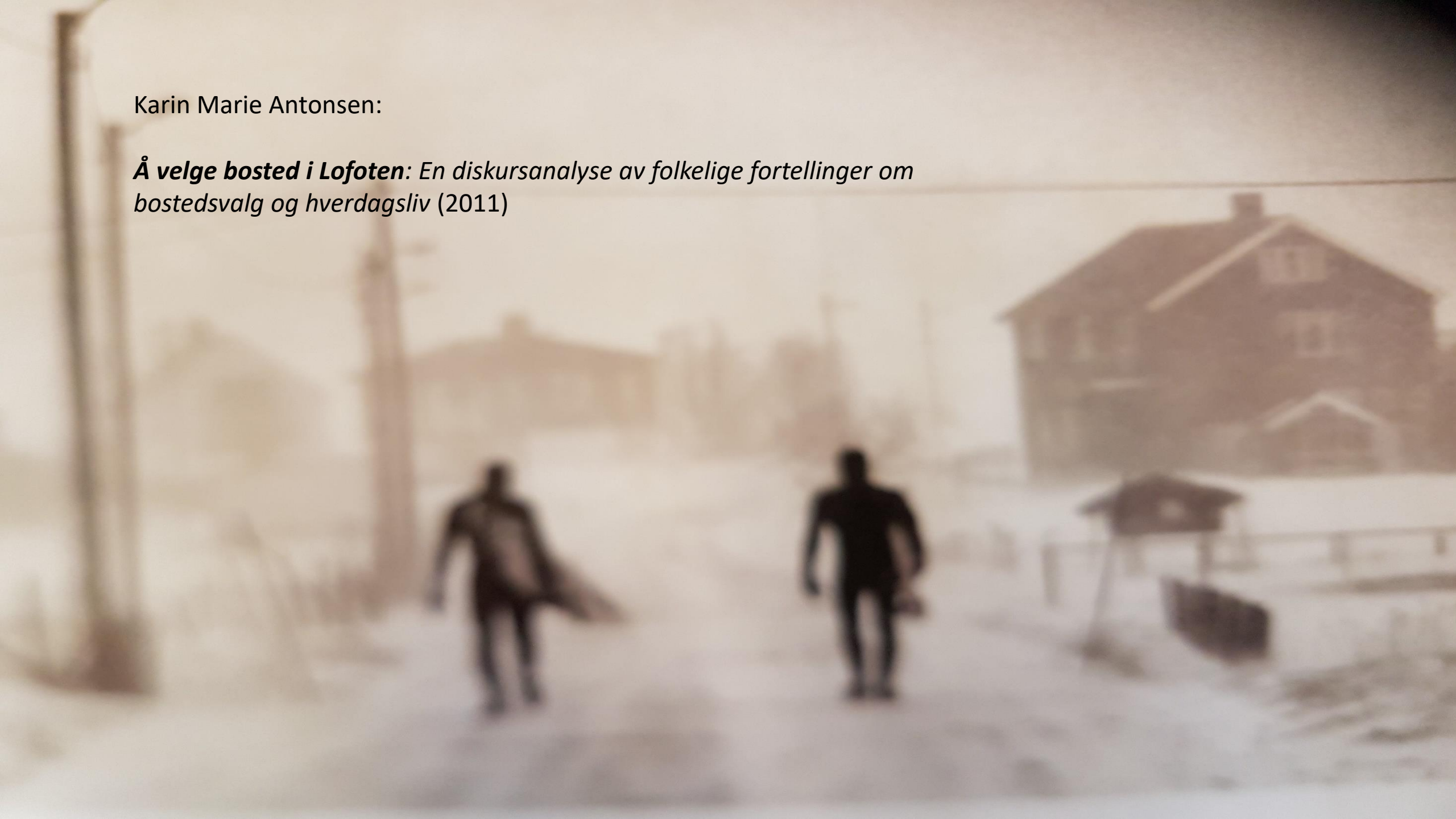
- Sted er mer enn arkitektur! Og stedsutvikling er mer enn fasadeflikking, brostein og signalbygg!
- Sted er identitet, opplevelse, politikk, prosess, nettverk, hendelser, begivenheter, levd liv, vitalitet, bevegelse
- Sted er ikke stabilt
- Sted bår VAR, ER, og BLIR
- Doreen Massey; Sted som møtested: er i stadig endring, flyktig og dynamisk, uoversiktlig og vanskelig å gripe
- Oppleveres forskjellig for ulike mennesker

Om å velge seg et sted; Om stedsidentitet som flyktig og flerstedlig

- Vi kan ha mer enn en stedsidentitet eller tilknytning til sted – Vi kan håndtere mange stedsidentifikasjoner på en gang
- Flere velger seg et sted som «passer» med ens egen identitet og livsstil – man søker mening ved bestemte steder for å underbygge sin egen identitet og dyrke sine interesser
- Tilhørighet til sted er ikke borte som følge av globalisering – men antar nye former – stedsidentitet mer kompleks

Karin Marie Antonsen:

Å velge bosted i Lofoten: En diskursanalyse av folkelige fortellinger om bostedsvalg og hverdagsliv (2011)

Noen poenger:

- Livsstil som flyttemotiv
 - muliggjort gjennom fremveksten av en opplevelsøkonomi og turisme
- Glokal stedsidentitet
 - globtrottere – har vært over «hele» verden og har globale nettverk– samtidig opptatt av bevaring av det lokale både natur og kultur
- Translokalitet
 - hvordan det lokale spiller sammen men nasjonale og globale prosesser
- Livstilsentreprenører
 - skaper sine egne jobber i pakt med livsstilen – lite skille mellom jobb og fritid
- Urban bruk av natur
 - naturen brukes på en annen måte – ikke som tradisjonell ressourforvaltning men som «lek»: natur som opplevelse

Det åpne og dynamiske stedsperspektivet anvendt på Kiruna

- Steder har ofte **flere identiteter**: I Kiruna: Industristedet ikke eneste identitet
- Mange steder i nord har en blandet etnisk sammensetning: Kiruna: en av de største **samiske** kommunene i Norden: etniske spenninger
- **Mobilitet** i mange former: Inn/utflytting bare en form. På et sted som Kiruna beveger en seg i et STORT landskap – grensene mellom by og land utydelig
- **Rural mentalitet** kombinert med industriarbeid; utendørsaktivitet så snart man har anledning; fiske, jakt, skuter; rural mentalitet dominerende: byen bare et sted for nødvendig livsopphold: livet leves i naturen
- **Fravær av stabilitet** – Stadsflyttingen: Extreme makeover; stor dynamikk både fysisk, økonomisk og sosialt

Hva er attraktivitet i Kiruna?

«det er utsikten – uansett hvor du er, åpner du døra så er du i naturen, selv om du ikke liker natur så kan du ikke unngå å verdsette den».....

«Byen – den er en arbeidsleir, det som er fint er stiene for de fører deg ut av byen».

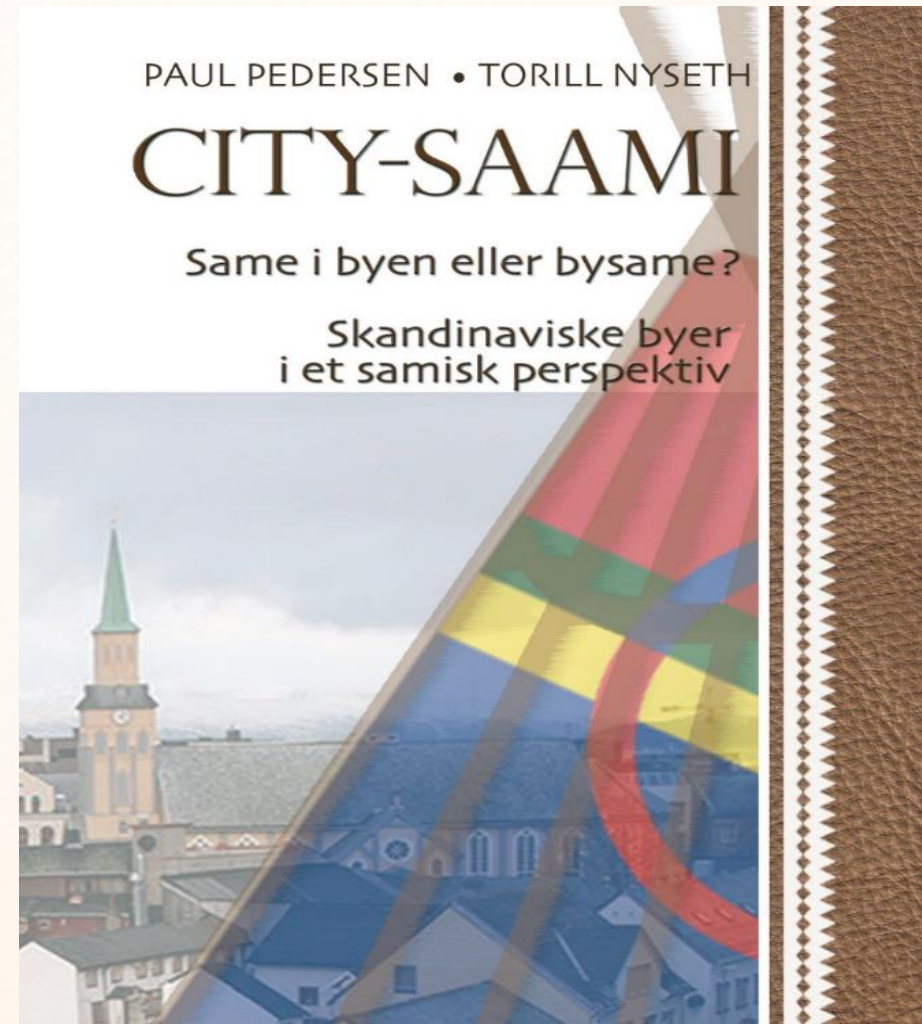
Granaas, 2012

Stedselastisitet:

For å vedlikeholde den samiske identiteten i byen, reiser bysamene mye mellom byen og hjemstedet, enten der en vokste opp eller der foreldrene vokste opp; man må reise «hjem» for å fylle på den samiske identiteten

Stedselastisitet: hvordan grenser mellom steder strekkes ut gjennom sosiale og familiære nettverk som opprettholdes gjennom moderne transport – og kommunikasjonsteknologi

Har dette implikasjoner for hvordan vi driver planlegging og stedsutvikling?

- Forstå de kreftene som drar og påvirker stedet
- Når vi planlegger og utvikler steder må det være for alle – steder som er gode for lokalbefolkningen er også gode for de som besøker stedet
- Har stedet flere identiteter? Kan de komme i konflikt dersom det satses kun på en?
- Hvordan **fungerer** stedet som bosted, arbeidssted og fritidssted? Hvem befolker stedet til ulike tider? Dagbefolkning, nattbefolkning, sommer befolkning, vinterbefolkning, weekendbefolkning?
- Hvordan **brukes** stedet til ulike formål?
- Stedsutvikling handler ikke bare om å produsere stedet i ny drakt – det dreier seg om **forhandlingsprosesser** om stedsidentitet; hva stedet skal være – for hvem.
- Slike forhandlinger kan man ikke overlate til et konsultantselskap eller til investorer som bare er opptatt av det som kan selges eller skumme fløten uten å tilføre lokalsamfunnet noe
- Stedsutvikling er derfor en prosess som må følge demokratiske regler for medvirkning og dialog